

NIEUWSBRIEF JULI 2012

BESTUURSWIJZIGING

Met ingang van 1 juli is het bestuur van de Stichting Sobibor officieel aangevuld met drie nieuwe leden. Van links naar rechts: Pascal Arts, Irene Hemels en Alex Bakker. Hieronder stellen zij zich kort aan u voor.

Pascal Arts, bestuurslid

Mijn naam is Pascal Arts (33). In 2011 heb ik deelgenomen aan de mede door de Stichting Sobibor georganiseerde Studiereis naar de kampen van de Aktion Reinhard in Polen. De reden dat ik met deze reis meeging was om te zien hoe er in het huidige Polen wordt omgegaan met Joods erfgoed.

Ik heb tot dusverre verschil-

Irene Hemels, secretaris

Een aantal jaar geleden ben ik mee geweest met de Studiereis van de Stichting Sobibor. Deze reis heeft diepe indruk op mij gemaakt en was mijn eerste kennismaking met de stichting. Ik heb grote bewondering gekregen voor wat de stichting doet om de gitzwarte geschiedenis van voormalig vernietigingskamp Sobibor in Nederland

Alex Bakker, bestuurslid

Ik ben Alex Bakker (43), freelance historicus, researcher en schrijver, en woonachtig in Amsterdam en Berlijn.

In mijn werk richt ik me op het overdragen van kennis over de Tweede Wereldoorlog aan een breed publiek. Dat kan in de vorm van tentoonstellingen, *oral history*, documentaires, artikelen of lesmateriaal zijn.

In deze Nieuwsbrief:

Bestuurswijziging

Herinrichting Sobibor

Aankondiging Studiereis

NRC Charity Award!

• Rachel Borzykowski-penning voor Doede Sijsma •

Pascal Arts, bestuurslid

lende studies gevolgd. In 2005 ben ik museologie gaan studeren aan de Reinwardt Academie te Amsterdam. Na het afronden van deze opleiding ben ik verder gaan studeren aan het *international master programme of museology*. Eind augustus van dit jaar studeer ik hierop af.

Tijdens mijn opleiding(en) ben ik betrokken geraakt bij verschillende nationale en internationale erfgoedprojecten zoals het Project Buurtwinkels van het Amsterdam Museum, de herbouw van de tijdens de Bosnische Oorlog vernietigde Ferhadija Moskee in Banja Luka, en een erfgoedproject voor IKEA.

Rozette Kats en de heer Max Léons die een belangrijke rol speelde in de illegaliteit en honderden onderduikers het leven redde.

Irene Hemels, secretaris

op vele manieren onder de aandacht te brengen en te houden. Als nieuwe secretaris wil ik graag mijn – verscheiden – steentje hieraan bijdragen.

Als historicus heb ik onderzoek gedaan naar hoe overlevenden van de Jodenvervolgving in Nederland omgaan met hun herinnering; specifiek heb ik gekeken naar de herinnering van toenmalig volwassen Joodse onderduikers. Voor het interviewproject *Late gevolgen van Sobibor* ben ik betrokken geweest bij de interviews met overlevenden en nabestaanden en voor de gelijknamige website heb ik teksten samengesteld.

Alex Bakker, bestuurslid

Twee projecten uit de afgelopen jaren zijn mij nog altijd bijzonder dierbaar: 'Dag pap, tot morgen' (Verzetsmuseum Amsterdam, 2005) en 'Alle kinderen, ze zijn weg' (Nationaal Monument Kamp Vught i.s.m. Stichting Sobibor, 2011).

Vijf jaar geleden werd ik door de Stichting Sobibor gevraagd om aan het educatieve pakket 'Joodse kinderen in kamp Vught' te werken. Sindsdien ben ik in nauw contact gebleven met de stichting.

De laatste drie Herdenkingsreizen ging ik mee als begeleider. In het bestuur zal ik mij voornamelijk concentreren op educatieve zaken.

Herdenking 4 mei op de Dam

Op 4 mei legde bestuurslid Rozette Kats namens de eerste generatie oorlogsgetroffenen bloemen voor de burgers die tijdens of direct na WOII in Europa zijn omgebracht of omgekomen.

HERINRICHTING SOBIBOR

Bijna vier jaar geleden, op 23 september 2008, werd door het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) bekendgemaakt dat het terrein van het voormalige vernietigingskamp Sobibor met financiële steun van Polen, Israël, Slowakije en Nederland heringericht zal worden. Er is tussen de vier landen een

Belzec

Memorandum of Understanding tot stand gekomen waarin de belangrijkste speerpunten voor de herinrichting zijn vastgelegd. Zo wil men onder andere het huidige museumpje vervangen door een nieuw te bouwen bezoekerscentrum en wil men de velden met as van de in Sobibor vermoorde Joden duidelijk zichtbaar maken als massagraven. Deze velden bevinden zich rondom de zogenaamde Asheuvel en liggen er nu nog ongemarkeerd en overwoekerd bij.

In januari 2012 is bekend geworden dat Sobibor voor de komende vier tot vijf jaar onder de administratieve en financiële verantwoordelijkheid van het staatsmuseum Majdanek in Lublin komt te vallen. Majdanek

heeft al ervaring met deze constructie omdat het sinds 2004 ook de verantwoordelijkheid heeft over het monument en museum in Belzec. Door deze nieuwe situatie wordt Sobibor vanaf heden niet langer regionaal, maar nationaal beheerd. De concrete gevolgen hiervan zullen in de loop van het herinrichtingsproces moeten blijken.

Vrijdag 25 mei vond er in Warschau een conferentie plaats, waarin de resultaten van het archeologisch onderzoek in Sobibor werden gepresenteerd. Het betrof hier de resultaten van de afgelopen tien jaar. Door de vele opgravingen en bodemonderzoeken van de laatste jaren is er steeds meer duidelijk geworden over de contouren en de indeling van het voormalige vernietigingskamp. Richtte professor Andrzej Kola (Polen) zich in de jaren 2000 en 2001 voornamelijk op het lokaliseren van de asvelden rondom de symbolische Asheuvel en de buitengrenzen van het kamp, vanaf 2004 werd er vooral onderzoek verricht in het bos aan het einde van de Gedenklaan. Archeologen Yoram Haimi (Israël) en Wojciech Mazurek (Polen) gaven over deze

Majdanek

tweede fase (2004-2011) een uitgebreide presentatie met veel fotomateriaal en interessante conclusies.

De belangrijkste vondst die ze hebben gedaan is de exacte route van de *Himmelfahrtstrasse* – het gecamoufleerde pad tussen de ontkleedplaats en de gaskamers, dat de slachtoffers van Sobibor naakt moesten afleggen. Het gevonden pad wijkt duidelijk af van de in 2003 in gebruik genomen Gedenklaan. Aangezien het originele pad een centrale rol zal vervullen binnen een heringericht Sobibor is de kans groot dat de Gedenklaan in haar huidige vorm wordt aangepast of gedeeltelijk zal komen te verdwijnen. Zowel tijdens de conferentie in Warschau als in al eerder gevoerde gesprekken met bijvoorbeeld het ministerie van VWS is ons te kennen gegeven dat er, indien nodig, hoe dan ook voor de stenen aan de Gedenklaan een zichtbare en respectvolle plek zal worden gevonden. Hier houdt het voor de Stichting Sobibor echter nog niet op. Wij blijven er voor pleiten dat er ook in de toekomst nieuwe stenen kunnen worden toegevoegd. Ons is namelijk gebleken dat de stenen niet alleen van belang zijn voor de gemoedsrust van de nabestaanden in Nederland, maar tevens van grote educatieve waarde zijn voor met

name jongeren in Polen. Er zijn projecten opgestart door scholen in de regio, waarbij Poolse scholieren en hun docenten op zoek gaan naar Poolse-Joodse slachtoffers van Sobibor. De confrontatie met de vrijwel onoverkomelijke moeilijkheden bij deze zoektocht vergroot de mogelijkheid tot inzicht en empathie, waar kille cijfers slechts afstoten. Educatie is een van de belangrijkste doelstellingen van de Stichting Sobibor. De Gedenklaan heeft geleid tot een educatieve samenwerking tussen de Stichting Sobibor, Poolse instanties, Poolse docenten, studenten en scholieren. Wij zouden het zeer betreuren als aan deze ontwikkeling een eind moet komen.

Enkele dagen na de conferentie in Warschau vond er in diezelfde stad tussen de stuurgroepleden van Nederland, Polen, Israël en Slowakije een nieuwe vergadering plaats over de herinrichting van Sobibor. Het streven is nog altijd om in oktober 2013 klaar te zijn met bijvoorbeeld het markeren van de gevonden asvelden en het zichtbaar maken van de originele *Himmelfahrtstrasse*. Het nieuw te bouwen bezoekerscentrum – waarschijnlijk op ongeveer dezelfde locatie als het huidige museumje – is naar verwachting pas in de zomer van 2014 helemaal klaar.

Gedenklaan en steen

AANKONDIGING STUDIEREIS 2012

Rondleiding in Sobibor

De jaarlijkse interculturele studiereis naar de vernietigingskampen en getto's van de Aktion Reinhard is voor 2012 gepland van vrijdag 28 september t/m zaterdag 6 oktober. Ook dit jaar organiseren wij de reis samen met Bildungswerk Stanislaw Hantz uit Kassel (Duitsland) en Studnia Pamieci uit Lublin (Polen).

Tijdens de reis worden plekken bezocht waar zich ooit enkele van de belangrijkste getto's bevonden van de Aktion Reinhard, te weten de oude centra van Lublin, Zamoszcz en de plaatsen Izbica, Włodawa, Piaski en Krazniczyn. Ook bezoeken we de voormalige kampterreinen van Belzec, Sobibor, Treblinka en Majdanek, en maken we in Lublin een wandeling langs de belangrijkste administratieve-, militaire- en woongebouwen van de naar Reinhard Heydrich genoemde moordoperatie. De kosten voor de achtdaagse studiereis bedragen €850,- incl. logies, maaltijden en heen- en terugreis.

Dankzij een bijdrage van het Vfonds geldt voor studenten een gereduceerd tarief van €550,- Over de voorwaarden die hieraan verbonden zijn kan contact worden opgenomen met Alwin Kapitein: alwin@stichtingsobibor.nl.

Het is voor ons erg verheugend dat de vakgroep Holocaust- en Genocidestudies van de Universiteit van Amsterdam onlangs heeft toegezegd zich door middel van actieve werving en begeleiding van studenten aan onze reis te zullen committeren.

Monument Treblinka

Namens de Stichting Sobibor zal het in 2011 toetreden bestuurslid Maarten Eddes de reizigers begeleiden samen met routinier Alwin Kapitein.

Aanmelden kan via info@stichtingsobibor.nl

De studiereis wordt mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van het

RACHEL-BORZYKOWSKIPENNING 2012 VOOR DOEDE SIJTSMA

Doede Sijtsma is bestuursambtenaar bij Bureau Buitenland van de Provincie Gelderland en expert op het gebied van de rol die regio's kunnen spelen binnen internationale samenwerking. Bovendien is hij als vertegenwoordiger van de provincie Gelderland in het kader van de provinciale jumelage met de Poolse provincie Lubelskie dit jaar al tien jaar met hart en ziel betrokken bij het "dossier Sobibor".

Links Jules Schelvis, rechts Doede Sijtsma

Daarvoor reeds, in 2003, schreef hij samen met toenmalig directeur Marek Bem van het museum Sobibor en Wlodawa het Masterplan Sobibor voor de toekomst, waardoor onder meer de Gedenkplaats tot stand kon komen. Ten slotte, maar zeker niet in de laatste plaats, staat hij de

Stichting Sobibor letterlijk met raad en daad bij en is hij in die tien jaar uitgegroeid tot onze vriend, steun en toeverlaat, nooit te beroerd om gevraagd of ongevraagd advies te geven.

Op 13 juni 2012 ontving deze sympathieke

Aanwezig was ook voormalig Statenlid Hans Esmijer (links) die, voordat hij Statenlid werd, met Jules Schelvis in Sobibor was geweest. Esmijer werd een warm pleitbezorger van aandacht en steun voor Sobibor.

rots in onze branding uit handen van onze oprichter Jules Schelvis de Rachel-Borzykowskipenning met bijbehorende cheque, als blijk van onze grote waardering. Jules Schelvis beschreef eerst waarom hij het initiatief had genomen voor dit jaarlijks uit te reiken eerbewijs, genoemd naar zijn in Sobibor vermoorde jonge vrouw Rachel Borzykowski, aan iemand die aan de doelstelling van de door hem opgerichte Stichting Sobibor "herinneren door informatie en educatie" op buitengewone wijze heeft bijgedragen.

Onze voorzitter, Jetje Manheim, zette voorafgaand aan de daadwerkelijke uitreiking nog de samenwerking van het provinciale bestuur van Gelderland met de provincie Lubelskie, waarin Sobibor gelegen is, en de Stichting Sobibor in een historisch perspectief. In haar speech maakte zij heel duidelijk dat instellingen en besturen bij al het goede dat zij doen altijd afhankelijk zullen blijven

van de persoonlijke interesse en betrokkenheid van de werkers die met uitvoering zijn belast.

Dit werd meteen geïllustreerd door het dankwoord van de laureaat, die behalve zijn persoonlijke gevoelens van dank en vereerd-zijn zijn trots uitte jegen de bestuurders van Gelderland, die toch maar dwars tegen de tijdgeest in al tien jaar 'Sobibor' hebben vastgehouden, waarbij hij de hoop uitsprak dat ze dit ondanks de huidige financiële tegenwind zullen blijven doen.

Het was een mooie bijeenkomst in het Huis der Provincie Gelderland, waarbij behalve een aantal Gelderse bestuurders en de directe familie van Doede Sijtsma ook eerdere ontvangers van de Rachel-Borzykowskipenning aanwezig waren.

Herdenkingsreis Sobibor april 2012

Het is iedere keer weer ongelooflijk zoveel namen te horen noemen op die plaats bij de zogenaamde Asheuvel, onder dat heel grote stuk bewolkte hemel, waar altijd op het goede moment de zon even doorheen komt. Nergens ter wereld lijkt herdenken meer op zijn plaats dan daar, in die stilte en op deze manier.

Herdenking Kindertransporten

Scholieren lezen namen van de kinderen

Zondag 10 juni herdachten wij samen met Nationaal Monument Kamp Vught de Kindertransporten van 6 en 7 juni 1943, waarbij 1296 kinderen naar Westerbork werden overgebracht. De meesten van hen werden vervolgens in Sobibor vermoord.

STEM OP ONS! Bezoek de website en breng uw stem uit op de advertentie van de Stichting Sobibor: www.nrccharityawards.nl/inzendingen/stichting-sobibor

Naar een naam mag je verwijzen
Naar een naam mag je verwijzen
Naar een naam mag je verwijzen

de angst,
want alle verhalen te vertellen
de pijn,
grens van de geschiedenis te kennen
het verdriet,
alleen de naam te kennen

Stichting Sobibor

Wet van rechtspraak advies Sobibor over de 31.03.2012 indien het Publicatiedatum van de website
Jules Schellekens, Jansje van der Pijl, Beeld: Sobibor, Stichting Sobibor op: World War II: Beeld-
rekening 20121212 | www.stichtingsobibor.nl | HERINNEREN DOOR INFORMATIE EN EDUCATIE

De Stichting Sobibor doet deze zomer mee aan de NRC Charity Awards. Met deze campagne wil NRC Media de non-profit branche door middel van advertentieruimte ondersteunen bij het bereiken van huidige en nieuwe donateurs, vrijwilligers en ambassadeurs.

De winnaar wordt bepaald aan de hand van de meeste stemmen.

Stemmen kan tot en met 14 september 2012.

NRC Media biedt de winnaar van de publiek- en vakjuryprijs viermaal twee pagina's aan in NRC Handelsblad en/of NRC Next.

De advertentie is opgemaakt door Mirjam Huffener/www.circussinistra.nl.

De achtergrondfoto komt uit de serie 'Sporen van Sobibor' van Frank van der Elst.

De dichtregels zijn een fragment uit het gedicht Kaddiesj van Ellen van der Spiegel Cohen. Zij schreef dit gedicht nadat zij in 2007 met de Stichting Sobibor aan de Herdenkingsreis had deelgenomen. Ga naar onze website voor het volledige gedicht.

www.stichtingsobibor.nl

Herinneren door informatie en educatie

Rietlandpark 229, 1019 DV Amsterdam • info@stichtingsobibor.nl